

Co obsahuje klimatický balíček

FOR **FIT**
55

Vydalo: Centrum pro dopravu a energetiku, listopad 2021
Autorka: Kateřina Davidová
Editorka: Barbora Urbanová
Grafické zpracování: Richard Bakeš (sharpobjects.cz)

Centrum
pro dopravu
a energetiku

STANOVISKO K FIT FOR 55

Balíček Fit for 55 obecně

Balíček Fit for 55 byl Evropskou komisí připraven na základě souhlasu Evropského parlamentu a všech členských států včetně České republiky s tím, že Evropská unie by měla do roku 2030 snížit své emise skleníkových plynů o alespoň 55 % oproti roku 1990. Jedná se o kompromisní číslo, Evropský parlament požadoval ještě vyšší cíl. Některé členské státy jako Německo, Dánsko či Švédsko mají vlastní vyšší cíle. Z hlediska ochrany klimatu a dodržení evropského závazku z Pařížské dohody, tedy snížit emise tak, aby se podařilo udržet globální nárůst teploty o 1,5 °C do konce století a dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050 se jedná o absolutní minimum.¹ Zároveň Evropská komise minulý rok zveřejnila zhodnocení dopadů snížení emisí EU jako celku o 55 %, které ukazuje, že cíl je technicky i ekonomicky proveditelný.²

Je potřeba říct, že čím dříve začneme emise snižovat, tím méně negativním efektům změny klimatu budeme vystaveni (vlny veder, záplavy, požáry – všechny tyto jevy se s přibývajícím teplotou stávají častějšími a ničivějšími).³ S tím jsou samozřejmě spojeny i obrovské ekonomické náklady. Kalkulace toho, kolik nás bude stát každá desetina stupně oteplení navíc se zatím dosti liší, avšak závěr z nich vyplývá zcela jasný – náklady naší nečinnosti mnohonásobně převyšují náklady včasných dekarbonizačních opatření, včetně těch obsažených právě v balíčku Fit for 55.⁴

Podle jedné z nejnovějších studií vyplývá, že náklady na dekarbonizaci by mohly být ve výši 2-2,5 % světového HDP ročně. Naproti tomu náklady nečinnosti proti změnám klimatu by se vyšplhaly na 10 % světového HDP ročně do roku 2050

a 18 % HDP do konce tohoto století.⁵ I při pohledu pouze na Evropu jsou data neúprosná. Podle Evropské agentury pro životní prostředí stojí znečištění ovzduší ročně Evropany 277 – 433 miliard eur. To je přibližně 2-3 % evropského HDP.⁶

Naproti tomu existují studie, které ukazují, jaké sociální a ekonomické benefity můžou mít aktivity na zmírňování klimatické změny na českou ekonomiku. Například pokud by Česká republika navýšila podíl obnovitelných zdrojů do roku 2030 v souladu s balíčkem Fit for 55, přineslo by jí to snížení klimatických škod o 25 miliard Kč a škod na zdraví o 6,4 miliard Kč. Zároveň by to mohlo přinést až 108 tisíc nových pracovních míst.⁷ Podobně renovace budov má značné kobenefity, kromě snížení závislosti na fosilních palivech používaných pro vytápění jako je uhlí a plyn, to také přinese povzbuzení zejména lokální ekonomiky. Jedna státní koruna vložená do podpory kvalitních budov a obnovitelných zdrojů navíc vybudí celkovou investici ve výši dvě až čtyři koruny.⁸

Reforma systému obchodování s emisními povolenkami EU ETS

Evropský systém obchodování s emisními povolenkami EU ETS je nejdéle fungujícím takovým systémem na světě a za tu dobu inspiroval ke vzniku podobných systémů, kterých dnes ve světě funguje přibližně 60.⁹

Systém EU ETS prošel již v minulosti několika reformami, díky nimž nyní funguje poměrně stabilně a předvídatelně. Emise zahrnuté v systému EU ETS (tedy emise z energetiky, velkého průmyslu a vnitroeurospkých letů) se Evropě daří snižovat lépe, než emise mimo EU ETS. I proto je nový cíl Evropské komise snížit emise zahrnuté v EU ETS do roku 2030 o 61 % oproti roku 2005 uskutečnitelný. Je potřeba také zdůraznit, že rostoucí cena emisní povolenky má pouze marginální roli v současném zvyšování cen energií, naprosto zásadní roli hraje rostoucí cena plynu, která je dána rostoucí poptávkou, klesající nabídkou a geopolitickým vývojem.¹⁰

Postupně rostoucí cena emisní povolenky naopak znamená, že největší znečišťovatelé budou za své znečištění platit odpovídající částku (minimalizují se tak negativní externality) a budou motivováni k modernizaci a dekarbonizaci svých provozů. S rostoucí cenou povolenky také rostou výnosy jednotlivých členských států z jejich

aukcí, které pak každý stát může znovu investovat do modernizace své ekonomiky. Je proto zásadní, aby 100 % výnosů z aukcí povolenek šlo na dekarbonizační opatření tak, jak navrhuje Komise.

Systém obchodování s emisními povolenkami je jedním z nejlépe fungujících tržních nástrojů na efektivní snížení emisí skleníkových plynů a měl by proto být zachován a dále posílen (např. navýšením lineárního redukčního faktoru na 4,2 % ročně či permanentním rušením přebytečných povolenek v rezervě tržní stability), jak navrhuje balíček Fit for 55.

Problematickým aspektem, který zůstává i nadále nevyřešen, jsou povolenky přidělované bezplatně velkým průmyslovým znečišťovatelům. Bezplatné alokace jednak podřívají celý princip „znečišťovatel platí“ a přesouvají negativní externality na společnost, zároveň se tak i členské státy ochuzují o výnosy z povolenek, které by jinak znečišťovatelé nakoupili v aukci. Díky povolenkám zdarma tak dosáhla část průmyslových firem v EU v letech 2008 - 2019 nezasloužených zisků ve výši 50 miliard euro.¹¹ Obzvlášť ve chvíli, kdy se systém EU ETS bude rozšiřovat i na další sektory jako je silniční doprava a vytápění budov, je neakceptovatelné, aby průmysl zůstal černým pasažérem.

Klimatický sociální fond

Evropská komise si je vědoma toho, že některá nově navrhovaná opatření, zejména vznik paralelního systému EU ETS pro silniční dopravu a budovy, budou mít dopady na sociálně nejslabší. Proto navrhuje vznik nového Sociálního klimatického fondu, do kterého by mělo jít 25 % výnosů z prodeje povolenek v rámci systému EU ETS pro dopravu a budovy. Rozpočítání mezi členské státy je navrženo na základě statistických ukazatelů úrovně chudoby ve společnosti.

Centrum pro dopravu a energetiku podporuje vznik nového Sociálního klimatického fondu ke kompenzaci dopadů na nízkopříjmové skupiny obyvatel. Fond má potenciál urychlit transformaci u nízkopříjmových domácností, může pomoci řešit energetickou chudobu i podpořit komunitní energetiku. Domníváme se ovšem, že celkový objem prostředků ve fondu je zapotřebí výrazně navýšit a jeho funkční období prodloužit.

Stejně tak by bylo možné zahrnout i další ukazatele do výpočtu národních alokací z fondu, jako například ukazatel procenta domácností, které jsou ohroženy energetickou chudobou. Z pohledu České republiky bude také zásadní to, jak bude s penězi z fondu nakládáno. Měly by jít co nejpřímějším způsobem těm nejvíce ohroženým, nízkopříjmovým domácnostem na podporu zateplení a nízkoemisních způsobů dopravy, nikoliv na pokračování využívání fosilních paliv.

Mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích (CBAM)

Mechanismus uhlíkového vyrovnání (Carbon Border Adjustment Mechanism) na hranicích, někdy také označován jako „uhlíkové clo“ je nový legislativní návrh, který má za cíl jednak zabránit úniku uhlíku do třetích zemí s nižší cenou uhlíku než EU a jednak ochránit konkurenceschopnost evropského vysoce emitujícího průmyslu. V první fázi se dotkne importů do EU v těchto sektorech: železo a ocel, hliník, cement, hnojiva, elektrická energie. Nejvíce se to dotkne těchto států, které s EU obchodují: Rusko, Turecko, Čína, Ukrajina, Jižní Korea, Indie, Spojené arabské emiráty, Srbsko a Černá Hora.

Importéři budou muset od roku 2023 reportovat své emise a od roku 2026, kdy CBAM vstoupí v platnost, kupovat pro vstup na evropský společný trh certifikáty v hodnotě aktuální ceny evropské emisní povolenky a tím se vyrovná cenové zatížení uhlíku. Cílem CBAM je mimo jiné motivovat státy, které s EU obchodují, aby zavedly či zvýšily své vlastní zpoplatnění uhlíku. Tím by se platbě CBAM vyhnuly a celosvětově by se cena uhlíku přiblížila optimu, které je potřebné pro efektivní řešení klimatické krize (vědci odhadují, že je potřeba, aby cena za tunu ekvivalentu CO₂ dosáhla globálně 40 – 80 USD v současnosti a 50 – 100 USD během příštích deseti let¹²).

Centrum pro dopravu a energetiku vítá návrh Evropské komise na vytvoření mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích (CBAM) a podporuje jeho zavedení, ačkoli s některými výhradami. Podporujeme například, aby byl systém CBAM spuštěn co nejdříve, tedy již v roce 2023 a jeho start nebyl odkládán.

Dále je CDE zásadně proti tomu, aby bylo zachováno 10leté přechodové období, kdy budou nadále přidělovány bezplatné povolenky evropskému průmyslu a zároveň

bude aplikován CBAM na mimoevropský průmysl (2026-2035). Takový postup by podryval primární účel CBAM, kterým je zajištění globálního snížení emisí skleníkových plynů v nejvíce emisně náročných průmyslových sektorech a výrobě elektřiny a zabránění potenciálnímu úniku uhlíku. Zároveň by tento postup nebyl v souladu s pravidly WTO, jelikož by evropským producentům poskytoval dvojitou ochranu před zahraniční konkurencí. V neposlední řadě členské státy přichází kvůli bezplatným povolenkám o značné finanční prostředky (v řádech stovek miliard eur), které by jinak státy měly z výnosů z aukcí povolenek a které by mohly dále investovat do sociálně spravedlivé dekarbonizace svých ekonomik.

CDE také zdůrazňuje, že mechanismus CBAM by měl být vnímán primárně jako způsob spolupráce mezi EU a třetími zeměmi na dekarbonizaci jejich ekonomik, nikoliv nástroj protekce evropského průmyslu. I z toho důvodu zastáváme pozici, že výnosy z prodeje certifikátů dovozcům na evropský trh by měly být využity na finanční podporu mitigačních a adaptačních opatření v dotčených třetích zemích, zejména pak těch nejméně rozvinutých.

Nařízení o sdílení úsilí (ESR)

Nařízení o sdílení úsilí (Effort Sharing Regulation) pokrývá emise z těch sektorů, které nejsou pokryty v systému EU ETS, tedy doprava, budovy, zemědělství a odpadové hospodářství. Na rozdíl od emisí pokrytých systémem EU ETS, emise v nařízení o sdíleném úsilí neklesají a v některých sektorech, jako například v dopravě, dokonce každoročně rostou. V České republice emise z dopravy vzrostly od roku 1990 do roku 2018 o 69 %, v odpadovém hospodářství dokonce o 83 %.¹³

Snížování emisí v rámci nařízení o sdíleném úsilí je na zodpovědnosti jednotlivých členských států. Každý členský stát má vyměřený cíl, kterého by měl dosáhnout. Tento cíl je počítán podle HDP na hlavu, tudíž chudší evropské státy mají relativně nižší cíle než státy bohatší. Česká republika tak mohla do roku 2020 emise v sektorech pokrytých ESR dokonce navýšit o 9 % oproti roku 2005.

Nově Evropská komise navrhuje, aby emise v sektorech zahrnutých v nařízení o sdíleném úsilí klesly v EU jako celku o 40 % do roku 2030 v porovnání s rokem 2005. Tento cíl je nižší než cíl pro emise zahrnuté v systému EU ETS a odpovídá

pomalejší trajektorii jejich snižování. Česká republika by měla podle nového rozpočtání mezi členské státy snížit své emise v ESR sektorech o 26 % do roku 2030 v porovnání s rokem 2005. Nejbohatší státy EU mají vyměřený cíl 50% snížení emisí, nejchudší 10% snížení.

Je potřeba zmínit, že mnoho členských států má stanovené vlastní, ještě ambicióznější cíle a směřování evropské ekonomiky k hluboké dekarbonizace je tak na příštích deset let dané. Česká republika by měla balíček Fit for 55 vnímat jako jedinečnou příležitost jak zůstat moderní, relevantní a konkurenceschopnou ekonomikou. Vzhledem k tomu, že více než 80 % našeho exportu jde právě na společný evropský trh, je pro nás zásadní nezůstat v dekarbonizaci pozadu.

Vzhledem k tomu, že Česká republika měla doposud velmi benevolentně stanovený národní cíl v rámci ESR, nebyla zde dostatečná motivace na snižování emisí v zásadních sektorech jako je doprava či budovy. Je třeba si ale uvědomit, že čím později začneme emise v těchto sektorech snižovat, tím více zůstáváme na evropském trhu pozadu a tím náročnější pro nás bude dosažení klimatické neutrality do roku 2050.

Můžeme vzít nový cíl jako příležitost a využít všech dostupných finančních prostředků, které v následujícím rozpočtovém období budou k dispozici (jedná se o historicky bezprecedentně vysoký objem financí ať už z kohezních fondů, tak z fondu obnovy, fondu pro spravedlivou transformaci či modernizačního fondu). Můžeme stavět na úspěšných programech, jako je například Nová zelená úsporám, která pomáhá lidem a firmám snižovat energetickou náročnost budov a tím šetří jak peníze, tak emise. V sektorech, kde se nám zatím emise snižovat nedařilo, jako je například doprava a odpadové hospodářství naopak můžeme balíček Fit for 55 vnímat jako zásadní impuls nastartovat jejich transformaci a využít všechny kobenefity, které tato transformace nabízí.

- 1) <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>
- 2) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020SC0176>
- 3) <https://www.ipcc.ch/sr15/>
- 4) <https://yaleclimateconnections.org/2020/11/fighting-climate-change-cheaper-than-business-as-usual-and-better-for-the-economy/>
- 5) <https://www.reuters.com/business/cop/climate-inaction-costlier-than-net-zero-transition-economists-2021-10-25/>
- 6) <https://www.eea.europa.eu/highlights/industrial-air-pollution-in-europe>
- 7) https://www.alies.cz/wp-content/uploads/2021/07/COZP-2021-Rozvoj-OZE-2030_final2.pdf
- 8) <https://www.modernienenergetika.cz/aktuality/jedna-statni-koruna-vlozena-do-podpory-kvalitnich-budov-a-obnovitelnych-zdroju-vybudi-celkovou-investici-dve-az-ctyri-koruny/>
- 9) <https://faktaoklimatu.cz/explainery/emisni-povolenky-ets>
- 10) <https://ember-climate.org/commentary/2021/10/26/czechia-exposed-to-fossil-electricity-price-shocks/>
- 11) https://carbonmarketwatch.org/wp-content/uploads/2021/06/Phantom_leakage_WEB.pdf
- 12) Carbon Pricing Leadership Coalition, “Report of the High-Level Commission on Carbon Prices”, 29.5.2017, https://static1.squarespace.com/static/54ff9c5ce4b0a53decccfb4c/t/59b7f2409f8dce5316811916/1505227332748/CarbonPricing_FullReport.pdf
- 13) <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/emise-cr-vyvoj>

FIT

FOR 55